

Dichters Verlässenschaft durchzusetzen, dann aber zweitausend Werbsbezirke zur Comp-lettirung der Nationalmiliz vom Geiste, zu organisiren, an diesen thatsächlichen Versuchen ist wohl zu erkennen, dass der Referent diesmal nämlich selbst in der Heimat ein Prophet gewesen.

Endlich um zu zeigen, wie sehr der arme Vörösmarty dabei nur ein Instrument der Agitation und vitriolischer Effervescenz der erwerbslustigen Magnaten und Plebejer ist, glaubt man noch die folgenden zwei Thatsachen mittheilen, zum Theil wiederholen zu müssen:

Aus der obangeführten Annonce gänzlichen Augendo-Ausverkaufs der Buchhandlung: Georg Killian ist zu ersehen, dass trotz einer — posthumen — Superfeinheit von Vörösmartys Arbeit, dieselbe bei dessen Lebzeiten, weil da der Agitation und Patrioten-emotion kein Feld geboten ward, dennoch selbst gegen einen um $\frac{2}{3}$ herabgesetzten Preis, d. h. selbst im Wege einer wie Decutionsmässigen Minuendo-Licitation nicht an Mann zu bringen war.

Zweitens: derselbe arme Vörösmarty hat noch kurz vor seinem Absterben seine Werke durch Franz Toldy mehreren Optimaten und Magnaten förmlich feilbieten, und mit seinen Genie-Specereyen eine Art Hausirhandel treiben lassen, um ja nicht mit einer conventions-verpönten Aufrichtigkeit alltäglichen Gassenbettlers Allmosen erzynisiren zu müssen, und dennoch selbst die etiquettevolle Hausirkunst eines Franz Toldy war unvermögend eine christliche Kauflust und Nächstenliebe bei den hochedelgeborenen Patrioten wachzurufen.

Toldy brachte in diesem Wege kein einziges Exemplar an. Nach dem Tode stehenganz natürlich unvergleichlich höher Vörösmartys Aktien, seine vorhin bei öffentlichen Geldtransactionen und patriotischen Börsespeculationen unter Null gestandenen Papierwerthe stiegen um 100/100; und nun alles eilt herbei sich einen Namen oder den Geldbeutel voll zu machen, oder endlich seine kostenmässigen Sonderrechte zu verwerthen, sich individuell — und seiner Kaste in commune — einen wohlfeilen Popularitätsfondschein zu sichern, und zwar auf Kosten der öffentlichen Ruhe und Ordnung.

Schlüsslich nur noch die Frage: Wie hat sich so ein Magyar Sajto erkühnen können, anlässlich des fraglichen Sterbefalles solch einen grossartigen Schutzverein gegen Oesterreichs Geisteswaaren im Wege seines streng orthodoxen, gutgesinnten Blattes zu beantragen?

Kívül (hátiratban):

N 7710.

Dient zur Kenntniss, jedoch zur Behandlung und Verfügung nicht geeignet.

ad acta
Ofen 5/12 55.

Olvashatatlan kézjegy.

R. 5/12.

VINCZE GÉZA

ADY ENDRE CIKKE AZ 1905-ÖS CSOKONAI „ÜNNEPSÉGEKRŐL”

A Csokonai halálának 150 évfordulóján kezdődött és ma is országszerte folyó emlékünnepek alkalmából — *kortörténeti* szempontból rendkívül érdekes összehasonlítást tennünk — *hogyan jolytak le a Csokonai-ünnepélyek ötven évvel ezelőtt, a századik évfordulón* — és hogyan folynak le *ma a százötvenedik évfordulón*. A kérdésre adott feleletben benne van a *két korszak Magyarországa közötti alapvető különbség is*.

A századforduló Magyarországa egyszerűen nem vett tudomást a debreceni poeta nagyságáról s a költő szülővárosában halála 100. évfordulóján rendezendő ünnepélyt kifolta az év májusáig — a képviselőválasztások miatt... Hogy a debreceni *ifjúság* nem így gondolkozott, annak bizonyosága, hogy már 1904. november 20-án rendeztek Csokonai-ünnepélyt s erről a *Debreceni Főiskolai Lapok* (december 1. sz.) is részletesen megemlékezett — egy későbbi lapszám pedig (D. F. L. 1905. február 15.) ezzel a kommentárral látja el a századik évfordulón elmaradt országos ünnepélyt: »A Csokonai ünnepély a választások miatt elmaradt s Debrecen városa Csokonai halálának száz éves évfordulóját saját szűk körében ünnepli meg. A nagy ünnepély május hóra halasztatott...« A következőkben közli a Január hó 28-án, illetve február 4-én és 5-én lefolyt ifjúsági ünnepélyt, Oláh Gábor segédtanárnak, ez alkalomra írt és előadott »*Sittvári gyűlés*« c. kis darabjáról így emlékezve meg: »Aki érdeklődött a régi debreceni diákélet iránt, az mindenesetre élvezetet talált előadásában.«

A *Budapesti Napló* egy kis híre azonban, ugyancsak a Csokonai-ünnepségek elmaradásával kapcsolatban, nem elégszik meg ennyivel, hanem *megbélyegzi* a hivatalos Magyarországi álláspontját.

A legszélesebb irodalmi körök érdeklődésére igényt tartó kis frászt, — melynek frójában stílusbeli sajátosságainál fogva könnyű felfedeznünk a január hó közepén Párizsból hazaérkezett s a *Budapesti Napló* redakciójában dolgozó *Ady Endrét* — dokumentum jellegénél fogva teljes terjedelmében ideiktatjuk :

Csokonai. Boldog Nyugati országokban a nagyok emlékét nem tolja félre a jelennek semmi emóciója. Nálunk még a halott poéták is hamupipőkék. Még emlékünnepeket is csak a politikusoknak, tudunk nagyszabásút rendezni.

Ma száz esztendeje halt meg Csokonai Vitéz Mihály, a magyar költői zsenik egyik legeredetibbe. Országos, nagy ünnepet kellett volna ülni. Hiszen a magyar író-zseni végzete talán ezt a poétát szenvedtette meg a legfájdalmasabban. Debrecenben, késően hálás szülővárosában el is tervezték már az ünnepet. Ám jöttek a választások : Csokonai várhat. Mégis talán minden intelligens, nemesebb, nem egészen a mában élő magyar áldozott ma egy meleg gondolattal, vagy érzéssel Lilla költőjének. A debreceni ünnep később lesz, ha lesz, de azért Debrecenben mégis volt valami ünnepféle. A Csokonai-társaság tagjai kivonultak a poéta sírjához s a sírt beborították virággal, koszorúkkal. Egy pálmaág volt a koszorúk között, mely Egyiptomból érkezett, a Csokonai sírjára Beöthy Zsolt küldte. Álmodj, ha vannak ott lent álmok, nagyon szép álmokat Csokonai Vitéz Mihály, ki száz évvel ezelőtt olyan fáradtan, szomorúan, magyar zsenihez illően roskadtál sírodba.

(*Budapesti Napló* 1905. január 29.)

Természetesen megvolt az ünnepély májusban — de a közvéleménnyel —, melynek kifejezést a kor élő lelkiismerete, a hivatását teljesítő újságíró adott, — mint ez a tömör szépségű dokumentum igazolja — nem feledtette el, az országos Csokonai-ünnepélynek elmaradását . . .

FALLENBÜCHL ZOLTÁN

MÓRICZ ZSIGMOND AMBRUS ZOLTÁNHOZ ÍRT LEVELEI

Ambrus Zoltán és a nála tizennyolc évvel fiatalabb Móricz Zsigmond között nem állott fenn baráti kapcsolat, de kölcsönösen nagyrabecsülték egymást. Az alábbi négy levél és egy régi újságcikk világosan mutatja ezt.

1909-ben jelent meg Móricz Zsigmond első könyve, a *Hét krajcár* című novelláskötet; ennek egy példányát a következő levél kíséretében küldte el Ambrus Zoltánnak, akit az akkor már kettészakadt magyar irodalom mindkét táborában egyaránt nagyrabecsültek.

Mélyen tisztelt Uram,

Őn a nagy megértő, a mély gondolatok kedves mestere, remélem nem érti félre, hogy mikor első könyvem megjelenik : sietek vele Önnél kopogtatni. Sok gyönyörűséggel és sok okulással vagyok Önnek adósa, s ezt az adósságomat megvallom ezentúl is gyarapítani vágyom.

Maradok igaz tisztelője, híve

Móricz Zsigmond

Bp. 1909. július 6.

Hogyan vélekedett Ambrus Zoltán Móricz Zsigmondról : egy két évvel később megjelent színbírálatból tudjuk meg. Vajda Ernő a Nemzeti Színházban színrekerült *Ludas Matyi* című vígjátékáról szólva a Magyar Nemzetben így ír (1911. 274.) :

»Fazekas Mihály — valószínűleg francia vagy olasz minta után írt — *Ludas Matyi*-ja ma is igen jó sujet-t kínál az igazi írónak. Mert témája : a kizsákmányoló és a proletár örökös harca, amelyben az utóbbi a téma mélyén, igenis, kitűnő anyagául szolgálhat a népies vígjátéknak is, csalfogásaival kerekedik föléje az erősebbnek, a hatalmasnak — azok közé a témák közé tartozik, amelyeket csak egy új társadalmi rend tehet végképpen elavulttá. És akármilyen véres komolyság rejlik a téma mélyén, igenis, kitűnő anyagául szolgálhat a népies vígjátéknak is, annál fogva, mert a szellemi felsőbbtség s a csalfogással együttjáró ötletesség megnyilvánulásának a hatásai vígjátéki természetűek. Íróművész — amilyen például Móricz Zsigmond aki most dolgozik egy *Ludas Matyi* című vígjátékon s ennek három jelenetét már közzé is tette — bizonyára nagyon érdekes darabot formálhat ebből a tárgyból. De úgy kell hozzáfognia ehhez, ahogy Móricz Zsigmond tette, aki — mint már a mutatóból is látni — a parasztnyúzó földesúr és a paraszt igazi harcát teszi a darab tengelyévé, s aki az igazi Döbrögit viszi